

Галина Олійник,
доцент кафедри соціальної роботи
та менеджменту соціокультурної діяльності
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна

Ольга Масловська,
магістрантка освітньої програми
«Соціальне адміністрування у громаді»
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна

СУЧАСНИЙ СТАН ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ, ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ

***Анотація.** У статті розкрито сучасний стан волонтерського руху в Україні, який у світі оцінюють, як унікальне явище. Актуальність дослідження зумовлена тим, що волонтерство є однією з основних форм соціальної активності громадян в Україні. Зокрема, проаналізовано важливість волонтерського руху як інструменту об'єднання суспільства та підтримки національної єдності. Дана стаття має на меті підкреслити актуальність вивчення волонтерства в контексті української дійсності та сприяти розумінню його ролі у розвитку громадянського суспільства та підтримці соціальних ініціатив. Визначено, що волонтерський рух в Україні поступово стає ефективним механізмом самоорганізації громадян.*

***Ключові слова:** волонтерська діяльність, волонтер, волонтерський рух, благодійність.*

Постановка проблеми. Волонтерська діяльність є основою становлення та розвитку громадянського суспільства. Волонтери важливі для будь-якого суспільства, адже вони працюють виключно на благодійних засадах, показуючи суспільству, що є речі важливіші за матеріальні блага. Охорона довкілля, культура, розвиток та мир та спокій складова країни – головні пріоритети для волонтерів. Саме це допомагає суспільству впевнено пишатися, а волонтеру бути задоволеним, отримуючи цінний життєвий досвід разом із професійними навичками та знаннями. Волонтерська діяльність в Україні є соціальним ефектом і важливою невід'ємною складовою сьогодення. Загалом волонтерський рух можна розглядати як основу процвітання, а самих волонтерів – як фундаторів, які

спрямовують шлях розвитку. Волонтерство є важливою складовою громадянського суспільства, оскільки воно відображає активність та готовність громадян брати участь у розв'язанні соціальних проблем, допомоги та взаємодопомоги в умовах кризи або надзвичайної ситуації. Волонтерство в Україні і в інших країнах є важливим індикатором рівня розвитку громадянського суспільства і відображає готовність громадян брати активну участь у формуванні суспільства, яке ґрунтується на принципах демократії, прав людини та соціальної справедливості.

Мета статті: розкрити сучасний стан волонтерського руху в Україні, особливості розвитку.

Виклад основного матеріалу. Волонтерський рух – це різновид громадського руху, який характеризується корисною для суспільства спрямованістю та безоплатністю. Основними мотивами участі у волонтерській діяльності є реалізація соціально відповідальних громадських ініціатив, спрямованих на вирішення соціальних та інших проблеми; виконання обов'язку перед собою та перед суспільством. Бажання добровільно та безоплатно надавати допомогу людям, які її потребують, реалізувати власні моральні та релігійні принципи, почуватися потрібними та корисними. [3]

В історії України волонтерський рух коріниться далеко в минулому. Відомі форми громадської активності, такі як братчина, складчина, меценатство, благодійність та добродійна діяльність, існують вже століттями. Ці ініціативи залучали окремих осіб, релігійні та цивільні організації, які надавали освіту, притулки, медичну допомогу та харчування тим, хто потребував допомоги.[1] Волонтерство є продовженням цієї благодійної діяльності і виникло як окрема форма щедрості вже у XIX столітті. Його унікальність полягає у наданні добровільної, безоплатної допомоги потребуючим та виконанні робіт на їх користь.

До 90-х років ХХ століття в Україні відсутнє поняття «волонтер». Особи, що займалися громадсько-корисною діяльністю, називалися добротинцями, благодійниками, альтруїстами, громадськими діячами або меценатами.[2] Після проголошення незалежності України, волонтерський рух став не лише важливим, а й невід'ємним соціальним явищем. З того часу його характеристики перетворили його в соціальний інститут та рух, який має свої унікальні особливості. На сучасному етапі в Україні волонтерський рух набуває форму та активно розвивається через внутрішні й зовнішні чинники.[4] Внутрішній вплив включає відродження традицій добровільної допомоги, тоді як зовнішній включає ідеї міжнародного волонтерства. Крім того, цей процес зумовлений загальнонаціональним кризовим станом, викликаним різкими структурними змінами. Наразі, в Україні відбулися значущі зміни, які були спровоковані Революцією гідності. Ці зміни стосуються пробудження громадянського суспільства.

Сучасний волонтерський рух в Україні відображає значний внесок у різні аспекти суспільного життя. Його активізація та організованість зростають в контексті складних викликів, що стоять перед українським суспільством. Процеси самоорганізації волонтерів є одним із найпотужніших способів мобілізації внутрішніх соціальних ресурсів громадянського суспільства. Ці ініціативи спрямовані на розв'язання найболючіших проблем, що виникли внаслідок збройної агресії, і стають важливим стимулом для подальшого розвитку громадянського активізму та соціальної взаємодопомоги. Потужний приклад такої самоорганізації став виникнення волонтерської ініціативи посеред українського народу, що ілюструє велику силу громадянського суспільства як активного учасника соціальних трансформацій в Україні. Попередній досвід підтверджував, що волонтерство є гнучким та ефективним механізмом внутрішньої самоорганізації українських громадян, що мобілізує та розподіляє ресурси для збереження життя та здоров'я, а також розв'язання актуальних соціально-економічних та безпекових проблем у критичних

ситуаціях, в умовах форс-мажорних обставин. Цей наполегливий рух виявляється не лише як відповідь на кризові виклики, але і як вираз справжньої сили та рішучості громадян у розв'язанні найскладніших завдань перед суспільством. Спалах першого волонтерського руху, що охопив всю країну, почався наприкінці 2013 року, а особливо активно розвивався у 2014-2016 роках, внаслідок збройного конфлікту на Донбасі.[1] Цей період представляв собою першу велику хвилю піднесення волонтерського руху. На той час активність волонтерів була зосереджена на наданні допомоги для порятунку життів людей на окупованих територіях та наданні підтримки українським військовим та переселенцям з зони бойових дій.

Починаючи з 24 лютого 2022 року, повномасштабне вторгнення призвело до другої хвилі активізації волонтерського руху в Україні. Ця активація відбулася негайно та з повною силою. Цілком зрозуміло, що перед країною виникли виклики, порівнянні з якими попередні набувають менших масштабів і гостроти, а також з більшою руйнівною силою противника.[2] У цей період волонтери відіграють ключову роль у підтримці військових операцій на сході країни, забезпечуючи військовослужбовців необхідними засобами, медичним обладнанням та психологічною підтримкою. Це свідчить про великий патріотизм та готовність громадян допомагати своїм співвітчизникам у важкі часи.

Висновки. Отже, на сучасному етапі в Україні волонтерський рух відображає зрілість громадянського суспільства, доповнює функції державних органів і сприяє стабілізації та регулюванню суспільних відносин у контексті децентралізації. Це підкреслює важливість волонтерства та самоорганізації населення. Громадянська активність проявляється через участь у волонтерських і соціальних проектах, що сприяє залученню більш широких шарів населення до самоорганізації на різних рівнях – від місцевого до національного. В умовах сьогодення, коли Україна потерпає від повномасштабного вторгнення, тривалий час діє

воєнний стан, коли є нагальна потреба підтримати українських військових та постраждалих від війни мирних жителів, волонтерський рух є не тільки затребуваним, але також потребує комплексної підтримки. В Україні волонтерство набрало обертів і сприяє соціальному розвитку, привертає увагу громадськості до соціально-економічних проблем та вирішує потреби соціально незахищених верств населення. Волонтерський рух також відображає альтруїзм і щедрість українського народу, його здатність співчувати та готовність піклуватися про інших.

Список використаних джерел

1. Вайнола Р., Капська А., Комарова н. та ін. Волонтерський рух в Україні: тенденції розвитку. К. : Академпрес, 1999. 112 с.;
2. Івченко Н. М. Особливості розвитку волонтерського руху в Україні// *Теоретичні питання освіти та виховання: збірник наукових праць*. К., 2000. С. 90-93.;
3. Лях Т. Л. Волонтерство як суспільний феномен. *Проблеми педагогічних технологій: збірник наукових праць*. 2004. Вип. 3-4. С. 139–144.;
- 4.Юрченко І. В. Становлення і розвиток волонтерського руху в Україні. *Проблеми розвитку соціологічної теорії. Соціальні процеси в Україні: наукові доповіді і повідомлення IV Всеукраїнської соціологічної конференції*, 21 травня 2004 р., Київ. / за ред. В. Ворони, М. Шульги. К., 2004. С. 526 – 529.

Галина Олійник

*доцент кафедри соціальної роботи
та менеджменту соціокультурної діяльності
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Мишкун Діана

*бакалавр освітньої програми «Соціальна робота»
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ